

синергетичний ефект від їх об'єднання буде сприяти більш швидкому становленню ЕЗ.

Але ж для того, щоб відповідати сучасним вимогам ринку та сприяти поступовому формуванню ЕЗ у країні необхідно, щоб перелічені інститути активно використовували інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ) та впроваджували інновації. Тобто для інформаційної бази оцінки стану формування ЕЗ у країні та регіонах треба включати характеристики щодо інноваційності процесів та ступеню впровадження ІКТ в діяльність освіти, науки та суб'єктів господарювання. ІКТ дозволяють досліджуваним інститутам генерувати та розповсюджувати інформацію прискореними темпами через нові технології та можливості, які відкриваються на їх основі. Це нові дистанційні методи освіти, створення сайтів різного ступеня інформативності та порталів знань, методи передачі інформації тощо. Тому, важливими стають характеристики використання ІКТ досліджуваними інститутами для інформаційного забезпечення процесу формування ЕЗ в країні та регіонах.

Поширення процесів прийняття інноваційності, розробки інноваційних заходів, товарів, послуг, підходів та рішень прискорюють становлення ЕЗ. Тобто для інформаційного забезпечення важливо враховувати, яким чином відбувається процес інноваційних змін в освіті та науці, діяльності суб'єктів господарювання, установ й організацій. Створення інноваційних характеристик в діяльності обраних інститутів передбачає генерацію нових знань, ідей, поглядів, технологій, що є необхідним виміром ступеню поширення та прийняття ЕЗ в суспільстві.

І.І. Помінова, канд. екон. наук, доц. *(ХДУХТ, Харків)*

ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ МІГРАЦІЇ В ЗНАНСВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Посилення процесів глобалізації та інформатизації збільшило ризики, пов'язані з розвитком інтелектуальних ресурсів через посилення взаємозалежності та взаємопроникнення економік. У таких умовах забезпечити оптимальне формування та використання інтелектуального капіталу здатні тільки ті країни, у яких створені умови для всього процесу інтелектуального відтворення.

Аналіз руху потоків інтелектуального капіталу між країнами дозволяє виокремити господарські системи, у яких відсутні умови для формування інтелектуального капіталу (наприклад, більшість африканських країн) й інші країни, де відбувається його формування.

Серед останніх, у свою чергу, можна виділити господарські системи, де формується та використовується інтелектуальний капітал (США, Японія, країни ЄС), і господарські системи, де він формується, але умови для його повноцінного використання відсутні (деякою мірою – Китай, Індія, пострадянські країни, у т.ч. Україна).

Феномен «руху інтелекту» має неоднозначні наслідки. Для багатьох країн і регіонів цей процес був необхідним кроком на шляху підвищення якості національного інтелектуального капіталу. Новітні технології дають унікальну можливість країнам з обмеженими ресурсами зробити стрибок через цикли промислового розвитку, які ще декілька років тому треба було пройти, щоб досягти сьогоденного рівня економічного розвитку західного суспільства.

На думку експертів, «втратою інтелекту» можна вважати еміграцію з окремої країни не менше 10% освіченого населення. Достовірної статистики про масштаби інтелектуальної еміграції не існує, деякі оцінки розходяться на порядок. Однак більшість експертів до країн, інтелектуальний капітал яких у свій час найбільше постраждав від глобалізаційних процесів, відносять Китай, Індію, пострадянські країни (в т.ч. Україну).

Еміграція найбільш активного та освіченого населення з початку 1990-х років для України та інших республік колишнього СРСР тривалий час носила характер інтелектуальної еміграції, що було спричинене загальною економічною трансформаційною кризою, відсутністю механізмів інноваційного розвитку, незабезпеченістю висококваліфікованих кадрів національними економіками. Втрати наукового потенціалу України за роки незалежності оцінюються скороченням кількості українських науковців втричі. З недостатнім фінансуванням наукових досліджень, відсутністю умов капіталізації наукових знань та падінням престижу професії вченого (дисипацією інтелектуальної ренти) в українському суспільстві пов'язується зростання еміграції наукових робітників в останні роки.

За результатами аналізу міграційних потоків наукових кадрів визначають наступні центри тяжіння вітчизняного інтелектуального капіталу: США, Канада, Німеччина, Ізраїль, Франція, Великобританія, Польща, Росія. Однак потенціал наявної інтелектуальної імміграційної місткості економік країн-суб'єктів глобалізації обмежений глобалізаційними ризиками приймаючої країни, що підтверджується в тому числі результатами референдуму 2016 року за вихід Великобританії з ЄС та застосуванням нової американської імміграційної політики. На думку експертів очікується суттєвий перерозподіл трендів міжнародної наукової мобільності. Наприклад, Канада розширює програми підтримки міжнародної студентської та академічної мобільності,

залишаючи можливість отримати канадське громадянство для іноземних випускників канадських університетів.

За таких умов для країн Центральної і Східної Європи, які знаходяться в умовах демографічного спаду, високих показників еміграції (насамперед серед молоді) і старіння професорсько-наукового складу, залучення зарубіжних вчених стає все більш значимим елементом забезпечення конкурентоспроможності національних економік. Це вимагає розуміння підвищення значимості змін національних та інституційних практик, а також нормативної бази задля залучення іноземних наукових кадрів.

Прикладом успішної реалізації такої стратегії на національному та інституціональному рівнях є Естонія, у якій за 10 років з моменту вступу до ЄС (2010–2014 рр.) кількість іноземних вчених і викладачів університетів збільшилася у 8 разів. Інвестування в процеси залучення провідних вчених через процедуру відкритого рекрутинга й інформування про вакансії в журналі Science спостерігається в Польщі, що дозволяє зробити припущення про використання даного досвіду іншими країнами регіону.

Емпірика процесу залучення інтелектуального капіталу розвиненими країнами свідчить як про можливості, так і про межі його використання. Тому потрібно уникнути національно-ізоляційних тенденцій та використовувати позитивний досвід зниження перешкод для вхідної мобільності для талановитих іноземних вчених.

Т.В. Романчик, канд. екон. наук, доц. (НТУ «ХПІ», Харків)

А.В. Романчик, студ. (ХНЕУ ім. С. Кузнеця, Харків)

СТАН ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Серед основних тенденцій розвитку світової економіки у ХХІ столітті виділяють зростаючу роль науково-технічного прогресу. Він забезпечує конкурентоспроможність національних економік, саме тому прискорений розвиток науково-технічної й інноваційної сфер діяльності набуває стратегічного значення.

Інноваційний шлях розвитку можуть обирати для себе підприємства, які мають для цього достатній рівень фінансової підтримки, чого, на жаль, бракує сьогодні Україні. І хоча традиційно Україна вважається державою з вагомим науковим потенціалом, але економічні процеси, що відбуваються, негативним чином вплинули на розвиток її інноваційної діяльності.